

Допомога на віддалених етапах складається із різноманітних психотерапевтичних технік. До таких відносимо КПТ, психодинамічну, ігрову терапію, арт-терапію, тілесно-орієнтовану, гештальттерапію та ін.

Узагальнюючи вищевикладене, зазначимо, що бойовий стрес є невід'ємним супутником бойових дій, що ведуться на території України, починаючи із 2014 року. Стан бойового стресу, який переживають військовослужбовці, відрізняється за рівнем інтенсивності, що визначає особливості контролю та профілактики стресового стану. В основу профілактики бойового стресу покладено обговорення травмуючих подій та їх наслідків, а також різноманітні техніки самодопомоги, спрямовані на нормалізацію психічного та фізичного стану особистості.

Список використаних джерел

1. Еверт О. В. Специфіка негативних психічних станів військовослужбовців, що виникають під впливом екстремальних умов службової діяльності. *Актуальні проблеми психології. Психологія обдарованості: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України*. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v6/i14/37.pdf>.

2. Блінов О. А. Психологічний захист від бойового стресу в збройних силах провідних країн світу. *Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України*. 2017. Вип. 38. С. 38–52.

3. Кокур О. М., Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Основи психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій: методичний посібник. Київ, 2015. 170 с.

Іванна Горбач-Кудря,
старший викладач кафедри
поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

ПІДХІД, ОРІЄНТОВАНИЙ НА ПОСТТРАЖДАЛОГО: НОВІ ВИКЛИКИ В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Трансформація завдань органів правопорядку нерозривно пов'язана з тими політичними, соціально-економічними перетвореннями та подіями, які переживає держава. Консервативну міліцейську систему з її каральними функціями внаслідок громадського невдоволення діями державної влади

змінила проблемно-орієнтована поліцейська діяльність з ініціативами безперервного надання сервісних послуг населенню та взаємодією на засадах партнерства. Збройна агресія Російської Федерації вплинула на особливості впровадження філософії «Community Policing» до функціонування правоохоронної системи, актуалізувавши проблеми у секторі безпеки та створивши нові передумови до реформування органів правопорядку.

Метою нашої доповіді є огляд основних викликів постраждало-орієнтованого підходу у поліцейській діяльності та окреслення перспективних напрямів дослідження, що стосуються надання першої психологічної допомоги постраждалим від воєнних злочинів.

За офіційними даними електронної системи охорони здоров'я, кількість постраждалих із ознаками посттравматичного стресового розладу з початку повномасштабного вторгнення стрімко зростає [1]. Співвідношення кількості пацієнтів з посттравматичними стресовими розладами відображено на рисунку.

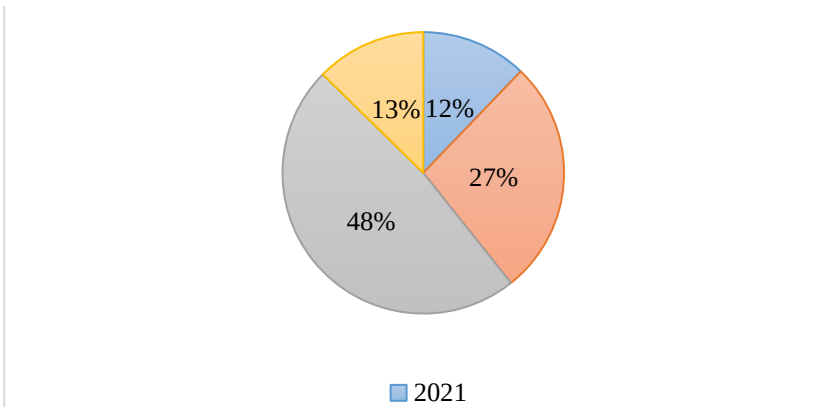

Рис. Співвідношення кількості пацієнтів з посттравматичними стресовими розладами

Відсоткова динаміка показників, представлена на рисунку, вказує на прогнозоване збільшення частки осіб, які внаслідок пережитої екстремальної події, потребуватимуть підтримки. В пошуках відновлення прав постраждалі звертаються до правоохоронців, чий врегульовані методи розслідування за фактом

події призводять до повторної травматизації особи і, як наслідок, остання замикається, залишаючись наодинці зі своєю бідою.

Як зазначає старший радник КМЄС в Україні з прав потерпілих Ула Кванстром, коли людина зазнає серйозної реальної або уявної травми, загрози смерті, сексуального насильства або іншої події, що змінює її життя, це призводить до непереборного почуття стресу, страху або безнадії [2]. Отримані нею короткострокові і довгострокові впливи позначаються на перебігу когнітивних процесів, що може виявлятися у втраті пам'яті або «дисоціації», розпаді конкретних травматичних спогадів на незв'язні частини. Час від часу людина поринає у живі та тривожні переживання минулого (так звані «флешбеки»), відчуває труднощі з висловлюванням власних почуттів [2].

Робота із складними емоціями вимагає переосмислення традиційних підходів опитування, допиту, інтерв'ювання постраждалого. Допит особи, яка пережила полон або катування, є делікатним і складним процесом, тому що ці особи можуть переживати низку складних емоційних станів через травматичний характер пережитого. Уповноваженим суб'єктам від органів правопорядку, які здійснюють процесуальні дії, особливо важливо знати про подібні емоційні стани і підходити до ситуації з делікатністю [3, с. 9]. Вразливість постраждалого зумовлена особистими обставинами, зокрема, зв'язком із злочинцем, інвалідністю, похилим віком, нелегальним перебуванням в країні, соціальним статусом, неволодінням національною мовою або просто, якщо постраждалою є дитина [2].

Страх, тривога, спогади, надмірна пильність, уникнення та вхід у себе, сором і провина, гнів, роздратованість, депресія, безнадія, недовіра і підозрілість, труднощі з розповіддю про деталі, фізичні симптоми (наприклад, головний біль, нудота або тремтіння як прояви фізіологічної реакції на травму), дисоціація можуть виникати під час інтерв'ювання особи, яка пережила полон або катування. Створення безпечного та сприятливого середовища, визнання емоційних проблем та застосування відповідних заходів набувають першочерговості у роботі правоохоронців, оскільки можуть допомогти подолати складні емоційні стани та сприяти ефективній комунікації. У такому контексті під час проведення процесуальних дій на першому місці має бути благополуччя особи, яка пережила полон або катування [3, с. 9–10].

Запровадження в діяльність органів правопорядку підходу, орієнтованого на постраждалого, передбачає дотримання прав

вразливих категорій осіб. Це означає, що вони мають право на спеціалізовану підтримку і правовий захист. Основними принципами надання такої допомоги є взаємодія та співпраця усіх залучених до неї установ, врахування особливих потреб постраждалих, серйозність заподіяної шкоди, специфіки стосунків між постраждалими, правопорушниками/кривдниками й дітьми, а також їхній зв'язок з ширшим соціальним середовищем [2]. Взаємодія і співпраця уповноважених осіб органів правопорядку з фахівцями з психічного здоров'я є необхідною протягом усього процесу розслідування злочину [3, с. 10].

Розуміння основних психологічних проблем постраждалих, механізму правового регулювання прав потерпілих у національному законодавстві є критично важливим для правоохоронців, оскільки їх завдання на сьогодні пов'язані не лише із тим, щоб виявити і задокументувати події. Вони мають забезпечувати юридичний та психологічний захист постраждалих осіб.

Первинну психологічну допомогу може надавати не лише професійний психолог, а й інший спеціаліст, людина, яка володіє інструментом ефективного спілкування. Тетяно Сіренко, Ірина Бевзюк зазначають, що надання первинної психологічної допомоги не передбачає детального обговорення, аналізу чи встановлення хронології та суті подій, які викликали стан дистресу. В ході ненав'язливої підтримки, оцінки проблем, задоволення нагальних потреб (наприклад, таких як їжа, вода, інформація), вислуховування людей, але не примушуючи їх говорити, втішання і заспокоєння, сприяння в отриманні інформації, встановленні зв'язку з відповідними службами і структурами соціальної підтримки, захисту від подальшої шкоди, у постраждалого повинно сформуватися відчуття безпеки, зв'язку з іншими людьми, спокою і надії, налагодитися доступ до соціальної, фізичної підтримки, зміцнитися віра в можливість допомогти собі й оточуючим [3, с. 5].

Отже, впровадження у діяльність органів правопорядку підходу, орієнтованого на постраждалу особу, забезпечує реалізацію принципів дотримання прав людини, захисту її основоположних прав і свобод. Формування освітніх матеріалів, пов'язаних із набуттям навичок надання першої психологічної допомоги, дозволить уповноваженими суб'єктам ефективно комунікувати з потерпілими, запобігати їх повторній травматизації та враховувати емоційний стан під час

процесуальних дій. Взаємодія з фахівцями з психічного здоров'я та надання первинної підтримки сприятиме формуванню довіри до органів правопорядку та забезпеченню правосуддя в умовах нових викликів.

Список використаних джерел

1. В ЕСОЗ протягом останніх двох років фіксується значне збільшення пацієнтів зі встановленим діагнозом ПТСР. // Національна служба здоров'я України: Єдиний вебпортал органів виконавчої влади України. URL: <https://nszu.gov.ua/novini/v-esoz-protyagom-ostannih-dvoh-rokiv-fiksuyetsya-znachne-zbi-1203>.

2. Кванстром Ула. Вразливі потерпілі. Індивідуальні підходи. Доповідь на тренінгу підготовки тренерів з питань підходу, орієнтованого на інтереси потерпілих, у справах про міжнародні злочини для прокурорів і слідчих (м. Київ, 27–28 лют. 2025 р., Тренінговий центр прокурорів України). URL: https://drive.google.com/drive/folders/1haym4HX6el5wYXtTpXdxHtVb_JpbAw-d.

3. Сіренко Т., Бевзюк І. Психологічні особливості ведення травма чутливого допиту потерпілих / свідків травматичних подій війни: пам'ятка. Київ, 2024. 28 с.

Світлана Горбенко,
доцент кафедри психології
навчально-наукового інституту
права та психології Національної
академії внутрішніх справ,
кандидат педагогічних наук,
доцент

РОЛЬОВА ПОВЕДІНКА ЯК ЗАСІБ АДАПТАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах війни особливого значення набувають психологічні дослідження, які б сприяли адаптації людей різного віку, статі, інтелектуального розвитку. У цьому сенсі проблема вивчення та корекції рольової поведінки є досить актуальною. Розкриттю суті проблеми слугував теоретичний аналіз наукових праць таких вчених, як П. П. Горностая, В. В. Доценко, А. Б. Коваленко, М. Н. Корнева, В. В. Москаленко, Л. Е. Орбан-Лембрик та багатьох інших [1–7 та ін.].

Виходячи з вивчення наукового вітчизняного доробку, рольову поведінку можна визначити як реальні вчинки людей,